

Høring - NOU 2024: 4 «Voldtekt – et uløst samfunnsproblem

Norsk Sykepleierforbund (NSF) viser til Høring - NOU 2024: 4 «Voldtekt – et uløst samfunnsproblem».

NSF slutter seg til utvalgets vurdering om at voldtekt som både samfunns- og folkehelseproblem er underkommunisert og har for lav prioritering i fordeling av offentlige ressurser. Utvalget er svært tydelig på behovet av et massivt løft for å styrke arbeidet mot voldtekt. Det er NSF enig i.

Vårt høringssvar er utarbeidet med innspill fra aktuelle faggrupper i NSF.

Arbeidet må styrkes

NSF mener rapporten gir god innsikt, en grundig problembeskrivelse av omfanget, samt en rekke gode forslag til tiltak. Utvalgets rapport og utredningsarbeid viser alvorlig svikt på flere områder. Arbeidet mot voldtekt har ikke høy nok prioritering, verken i det forebyggende arbeidet, behovet for tilgjengelige helse- og sosialfaglige tjenester, eller muligheter for strafferettslig oppfølging for de det gjelder.

Omfanget av voldtekt er svært bekymringsfullt og forsterkes av at det særlig rammer mennesker i sårbare livssituasjoner. Det er nødvendig med en samordnet, helhetlig og langsiktig innsats for å forebygge voldtekt i Norge. NSF støtter derfor opprettelsen av et nytt statlig organ med et tydelig tverrsektorielt ansvar for å sikre samordning, langsiktighet og helhetsforståelse i arbeidet mot vold og overgrep, og at arbeidet mot voldtekt tydelig inngår i dette. NSF støtter et kompetanseløft i helsetjenesten og målrettet finansiering av arbeidet for voldtektsutsatte både innenfor kommuner og helseforetak. Likeledes at RHFenes etterlevelse av de nasjonale retningslinjene for overgrepsmottakene vektlegges gjennom styringsdialogen og den årlige rapporteringen til HOD. Forutsigbar finansiering og drift av støttetjenester, som kommunale krisesenter og andre godt evaluerte lavterskel hjelpetiltak, samt tilrettelagte og kompetente tilbud for urbefolkning og andre med minoritetsbakgrunn er nødvendig.

NSF slutter seg til vurderingen at kjønnsbasert vold mot kvinner (KBV) må ses i sammenheng med den strukturelle mangelen på likestilling mellom kvinner og menn i samfunnet. Utvalget legger til grunn at kjønnsperspektiv på voldtekt innebærer en forståelse av at alle former for kjønnsbaserte krenkelser og vold må forstås i sammenheng og håndteres i et interseksjonelt perspektiv (sårbarhet). Innlemming av Istanbulkonvensjonen vil kunne føre til økt bevissthet og kunnskap, både i forvaltningen, blant jurister og i befolkningen ellers. I motsetning til andre konvensjoner har Istanbulkonvensjonen konkrete og utfyllende beskrivelser av forpliktelsene («implementeringskonvensjon») som vil hjelpe norske myndigheter i å utforme et helhetlig rammeverk, politikk og tiltak for å gi beskyttelse og hjelp til alle kvinner som er utsatt for vold og alle som er utsatt for vold i nære relasjoner.

NSF støtter forslaget om en langsiktig plan for et kompetanseløft om seksuell vold i det offentlige støtteapparatet. Vi må sikre forsvarlig og omsorgsfull helse- og sykepleiefaglig oppfølging til voldtektsutsatte, både i de akutte tjenester og for å forebygge alvorlige senskader. Rapporten dokumenterer store variasjoner i organisering, innhold og varighet på den psykososiale oppfølgingen av voldtektsutsatte. Sykepleiere spiller en kritisk rolle i dette. NSF må påpeke at mangel på tid til å avdekke og følge opp, sannsynligvis er en viktig årsak til at mistanker ikke følges opp verken i

skolehelsetjeneste, spesialisthelsetjeneste eller blant jordmødre, der deltidsstillinger og høyt arbeidspress er utbredt.

NSF støtter utvalget i at det er særlig urovekkende at nasjonale myndigheter allerede er godt kjent med store variasjoner i helsehjelpen. Det påpekes blant annet at barn som utsettes for overgrep har et dårligere akutttilbud enn voksne. Dette er ikke akseptabelt. Det må gis tydeligere føringer og presiseringer knyttet til oppfølging av barn. Helsestasjon, skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom må sikres tilstrekkelige ressurser for å kunne avdekke og forebygge vold og overgrep, herunder voldtekt, jamfør tiltak i nasjonale faglige retningslinjer for tjenestene. Helsesykepleiere, barnesykepleiere og jordmødre har en særskilt kompetanse på voldsproblematikk, og også en plikt til å forhindre, avdekke, melde og bistå. NSF støtter forslaget om tydeliggjøring av og opplæring om avvergings- og meldeplikten.

Helsesykepleiere med sin tillit og kompetanse vil spille en nøkkelrolle i det forebyggende arbeidet blant barn, unge og deres familier. Videre vil både jordmødre og barnesykepleiere være viktig i arbeidet med å avdekke, håndtere og følge opp ved mistanke/avdekking vold og overgrep hos barn og i familier.

Utvalget hevder at rettsmedisinens svake faglige forankring i Norge utgjør en risiko for kvaliteten på det rettsmedisinske arbeidet som gjennomføres i dag, herunder i voldtektssaker. NSF støtter forslagene til tiltak for å styrke dagens rettsmedisinske kompetanse, herunder videreutdanning og masterprogram i klinisk rettsmedisin for sykepleiere og annet helsepersonell.

Alle voldtektsmottak må tilby tjenester av høy kvalitet, uavhengig av geografisk plassering. SANE-modellen (Sexual Assault Nurse Examiner) som benyttes ved overgrepsmottaket i Vestfold, sikrer at sykepleiere med spesialkompetanse gir helhetlig akutttilbud til seksuelt overgrepsutsatte. Denne modellen bør være nasjonal standard.

NSF støtter Voldtektsutvalget i at den nye voldserstatningsloven svekker voldtektsutsattes rett til voldserstatning fra staten. Vi slutter oss til forslagene om at tidsfristene for å søke om erstatning etter voldtekt forlenges, at den påståtte skadevolder ikke gis partsrettigheter i saker som behandles av kontoret for voldsoffererstatning, og at retten til bistandsadvokat ved søknad om voldserstatning gjeninnføres i loven.

NSF merker seg at Voldtektsutvalget har valgt å avgrense sitt arbeid mot en vurdering av utformingen av voldtektsbestemmelsen i straffeloven. Samtidig legger utvalget til grunn at utforming av bestemmelsen kan ha stor betydning for voldtektsutsatte og at den potensielt kan ha forebyggende virkning. Dette er NSF enig i. Siden 2011 har Norge fått anbefalinger fra en rekke menneskerettighetskomiteer om å endre straffeloven slik at samtykke blir en sentral del av definisjonen av voldtekt. De samme komiteene uttrykker stor bekymring for omfanget av kjønnsbasert vold mot kvinner og utstrakt straffefrihet for gjerningspersoner i Norge.

Med vennlig hilsen

Lill Sverresdatter Larsen
Forbundsleder

Bente Lüdemann
Fagsjef